



Олена Скорук

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Методичні вказівки до практичних занять

Луцьк – 2022

УДК 657-047.44:334.7-049.5(072)

С44

Рекомендовано до друку науково-методичною радою
Волинського національного університету імені Лесі Українки

(Протокол № 6 від 23 лютого 2022 р.)

Рецензенти: *Куцай Н. С.*, к. е. н., доцент кафедри менеджменту Луцького національного технічного університету;

Волинець І. Г., к. е. н., доцент кафедри менеджменту та адміністрування Волинського національного університету імені Лесі Українки

Скорук О. В.

С-44 Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки підприємства: методичні вказівки до практичних занять. Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2022. 41 с.

Навчально-методичне видання містить структуру навчальної дисципліни, методичні рекомендації до практичних занять, питання для обговорення на практичному занятті, навчальні завдання, рекомендовану літературу.

Рекомендовано студентам другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 071 «Облік і оподаткування» освітньо-професійної програми «Облік і оподаткування». Методичні вказівки можуть бути корисними для студентів інших освітньо-професійних програм.

УДК657-047.44:334.7-049.5(072)

© Скорук О. В., 2022

© Волинський національний університет
імені Лесі Українки, 2022

ЗМІСТ

Вступ	4
Структура навчальної дисципліни «Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки підприємства»	6
Теми та методичні рекомендації до практичних занять	7
Практичне заняття № 1	7
Тема 1. Теоретико-методичні основи економічної безпеки підприємства	
Практичне заняття № 2	10
Тема 2. Система економічної безпеки підприємства	
Практичне заняття № 3	13
Тема 3. Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки як механізм забезпечення ефективної діяльності підприємства	
Практичне заняття № 4	16
Тема 4. Обліково-аналітична діяльність у системі обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства	
Практичне заняття № 5	20
Тема 5. Обліково-аналітична інформація в системі обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства	
Практичне заняття № 6	23
Тема 6. Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки підприємства в умовах невизначеності та ризику його діяльності	
Практичне заняття № 7	27
Тема 7. Звітність як інформаційна база обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства	
Практичне заняття № 8	30
Тема 8. Інформаційні технології обробки даних у системі обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства	
Практичне заняття № 9	32
Тема 9. Обліково-аналітичне забезпечення складових економічної безпеки підприємства	
Практичне заняття № 10	36
Тема 10. Формування та реалізація стратегії економічної безпеки підприємства на основі обліково-аналітичного забезпечення	
Рекомендована література	40

ВСТУП

З кожним роком роль обліково-аналітичної діяльності об'єктивно зростає. Сучасні форми ведення господарської діяльності включають у себе багатофункціональну систему оцінювання загроз та ризиків на підприємстві, що у свою чергу створює необхідність удосконалення методів та інструментів обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємств.

Навчальна дисципліна «Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки підприємства» спрямована на формування фахових компетенцій щодо: вивчення теоретичних основ економічної безпеки підприємства; формування системи обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства та отримання достовірної інформації для управління економічними процесами підприємства при виборі напрямів підтримання його безпеки та стійкого розвитку; оцінювання рівня економічної безпеки підприємства; розробки та реалізації стратегії економічної безпеки як складової його загальної стратегії розвитку.

Мета навчальної дисципліни – формування у студентів базових теоретичних знань та практичних навичок організації обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства, а також оволодіння навичками аналізу причин та умов виникнення основних суспільно небезпечних явищ у діяльності підприємства.

Основними *завданнями* вивчення дисципліни «Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки підприємства» є навчити студентів правильно і раціонально використовувати принципи формування обліково-аналітичної інформації як підґрунтя прийняття управлінських рішень у системі економічної безпеки підприємства; забезпечити можливості набуття ними вмінь застосувати відповідні методи і прийоми бухгалтерського обліку та фінансового аналізу в процесі обліку, бюджетування та оцінювання ефективності діяльності, пов'язаної із забезпеченням стійкого та безпечного функціонування вітчизняних підприємств.

Згідно з освітньо-професійною програмою здобувачі освіти в результаті вивчення курсу «Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки підприємства» набудуть таких компетентностей:

Загальні компетентності (ЗК):

- ЗК04. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

Спеціальні (фахові) компетентності (СК):

- СК01. Здатність формувати та використовувати облікову інформацію для прийняття ефективних управлінських рішень на всіх рівнях управління підприємством в цілях підвищення ефективності, результативності та соціальної відповідальності бізнесу.

- СК02. Здатність організовувати обліковий процес та регламентувати діяльність його виконавців у відповідності з вимогами законодавства та менеджменту підприємства.

- СК05. Здатність застосовувати методи і методики аналітичного забезпечення сучасних систем менеджменту з урахуванням стратегії розвитку підприємства в умовах невизначеності, ризику та/або асиметричності інформації.

Програмні результати навчання (ПРН):

- ПР04. Організувати, розвивати, моделювати системи обліку і координувати діяльність облікового персоналу з урахуванням потреб менеджменту суб'єктів господарювання.

- ПР06. Визначати інформаційні потреби користувачів облікової інформації в управлінні підприємством, надавати консультації управлінському персоналу суб'єкта господарювання щодо облікової інформації.

**СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ
БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА»**

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ.	Сам. роб.	Конс.	*Форма контролю / Бали
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи економічної безпеки підприємства та її обліково-аналітичного забезпечення						
Тема 1. Теоретико-методичні основи економічної безпеки підприємства	12	2	2	7	1	ТЗ, ПЗ, СР / 5
Тема 2. Система економічної безпеки підприємства	11	2	2	7	–	ТЗ, СР / 5
Тема 3. Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки як механізм забезпечення ефективної діяльності підприємства	12	2	2	7	1	ТЗ, ПЗ, СР / 5
Тема 4. Обліково-аналітична діяльність у системі обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства	12	2	2	7	1	ТЗ, ПЗ, СР / 5
Тема 5. Обліково-аналітична інформація в системі обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства	13	2	2	8	1	ТЗ, ПЗ, СР / 5
Тема 6. Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки підприємства в умовах невизначеності та ризику його діяльності	12	2	2	7	1	ТЗ, ПЗ, СР / 5
Підсумкова контрольна робота №1	х	х	х	х	х	25
Разом за модулем 1	67	12	12	43	5	55
Змістовий модуль 2. Звітність та інформаційні технології в обліково-аналітичному забезпеченні економічної безпеки підприємства						
Тема 7. Звітність як інформаційна база обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства	12	2	2	7	1	ТЗ, ПЗ, СР / 5
Тема 8. Інформаційні технології обробки даних у системі обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства	12	2	2	7	–	ТЗ, ПЗ, СР / 5
Тема 9. Обліково-аналітичне забезпечення складових економічної безпеки підприємства	12	2	2	7	1	ТЗ, ПЗ, СР / 5
Тема 10. Формування та реалізація стратегії економічної безпеки підприємства на основі обліково-аналітичного забезпечення	13	2	2	8	1	ТЗ, ПЗ, СР / 5
Підсумкова контрольна робота №2	х	х	х	х	х	25
Разом за модулем 2	49	8	8	29	3	45
Всього годин / Балів	120	20	20	72	8	100

*Форма контролю: ТЗ – тестові завдання, ПЗ – практичні завдання, СР – самостійна робота з навчально-методичною літературою: виконання завдань та розв'язок практичних завдань

ТЕМИ ТА МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Практичне заняття № 1

Тема 1

Теоретико-методичні основи економічної безпеки підприємства

Мета: *закріплення теоретичного матеріалу, формування розуміння сутності економічної безпеки підприємства, її складових, інтересів підприємства та негативних чинників впливу на економічну безпеку підприємства*

Методичні вказівки до проведення практичного заняття

Проведення практичного заняття передбачає:

1. Оголошення теми та мети заняття, встановлення логічного зв'язку з вивченим навчальним матеріалом.
2. Обговорення проблемних питань.
3. Розв'язування практичних завдань, формування у студентів загальних та спеціальних компетентностей.
4. Виконання тестових завдань.
5. Підведення підсумків практичного заняття.

Питання для обговорення

1. Сутність економічної безпеки підприємства.
2. Складові економічної безпеки підприємства, їх характеристика.
3. Принципи забезпечення економічної безпеки підприємства.
4. Задоволення інтересів як основа забезпечення економічної безпеки підприємства.
5. Негативні чинники впливу на економічну безпеку підприємства.
6. Методичні підходи до оцінки безпеки підприємства.

Практичні завдання

Завдання 1. Підприємство А за звітний фінансовий рік реалізувало товарної продукції на суму 5 млн. грн., прибуток від фінансових операцій склав 100 тис. грн, прибуток від надзвичайної діяльності – 20 тис. грн, інвестиційної – 10 тис. грн. Виробнича собівартість реалізованої продукції становила 4 млн. грн, виробничі витрати – 5 % від виробничої собівартості продукції. Сума планових до нарахування амортизаційних відрахувань у розрахунковому році передбачена в розмірі 200 тис. грн. Необхідно встановити на основі відтворювального підходу, чи знаходиться підприємство в стані економічної безпеки, якщо відомо, що величина реінвестованого прибутку має скласти 50% від величини чистого прибутку підприємства, темпи інфляції – 5 % за рік, а ставка податку на прибуток становить 18 %.

Завдання 2. Складіть практичні приклади (економічного характеру), що ілюструють відмінності в поняттях «небезпека», «загроза», «ризик».

Завдання 3. Брутто-інвестиції підприємства у 2020 році склали 2 млн грн, у 2019 році – 1,5 млн грн, у 2018 році – 1,3 млн грн. Інвестиції підприємства, необхідні для забезпечення його економічної безпеки у 2020 році склали 2,3 млн грн, у 2019 році – 2 млн грн, у 2018 році – 3,5 млн грн. Оцінити рівень економічної безпеки підприємства за методикою Г. В. Козаченко та В. П. Пономарьова у 2018 р., 2019 р., та 2020 р. Порівняти отримані значення.

Тестові завдання

1. Стан захищеності життєво важливих інтересів підприємства від різноманітних внутрішніх та зовнішніх негативних чинників, що гарантує найбільш ефективне використання корпоративних ресурсів підприємства для забезпечення стабільного функціонування та динамічного розвитку – це:

- а) економічна безпека підприємства;
- б) реструктуризація підприємства;
- в) реорганізація підприємства;
- г) фінансове оздоровлення підприємства;
- д) ліквідація підприємства.

2. До основних функціональних цілей економічної безпеки підприємства не належить:

- а) якісна правова захищеність усіх аспектів діяльності підприємства;
- б) забезпечення безпеки персоналу підприємства, його капіталу, майна і комерційних інтересів;
- в) здійснення аудиту діяльності підприємства;
- г) забезпечення високої фінансової ефективності, стійкості та незалежності;
- д) захист інформаційного поля, комерційної таємниці, належне інформаційне забезпечення діяльності підприємства.

3. До основних функціональних складових економічної безпеки підприємства не належить:

- а) силова складова;
- б) інформаційна складова;
- в) фінансова складова;
- г) політико-правова складова;
- д) зовнішньополітична складова.

4. Ефективне інформаційно-аналітичне забезпечення господарської діяльності підприємства – це:

- а) екологічна складова;
- б) інформаційна складова;
- в) інтелектуально-кадрова складова;

- г) політико-правова складова;
- д) фінансова складова.

5. Інтерфейсна складова економічної безпеки підприємства передбачає:

- а) ефективне управління персоналом підприємства;
- б) забезпечення надійності взаємодії підприємства з економічними контрагентами;
- в) досягнення найефективнішого використання корпоративних ресурсів;
- г) мінімізацію втрат від забруднення довкілля;
- д) всебічне правове забезпечення діяльності підприємства, дотримання чинного законодавства.

6. Забезпечення фізичної безпеки працівників підприємства та збереження його майна – це:

- а) політико-правова складова;
- б) силова складова;
- в) інформаційна складова;
- г) техніко-технологічна складова;
- д) фінансова складова.

7. Збереження і розвиток інтелектуального потенціалу підприємства, ефективне управління персоналом – це:

- а) фінансова складова;
- б) екологічна складова;
- в) силова складова;
- г) інтелектуально-кадрова складова;
- д) техніко-технологічна складова.

8. Принцип системи економічної безпеки підприємства, який передбачає необхідність координування зусиль всіх осіб, що забезпечують безпеку, підрозділів та служб:

- а) принцип безперервності;
- б) принцип взаємодії;
- в) принцип компетентності;
- г) принцип гнучкості;
- д) принцип системності.

9. Негативний вплив на інтелектуально-кадрову складову економічної безпеки здійснює:

- а) підвищення кредиторської та дебіторської заборгованості;
- б) звільнення провідних висококваліфікованих працівників;
- в) моральне старіння використовуваних технологій;
- г) надмірні втручання держави у справи діяльності підприємства;
- д) штрафи за забруднення довкілля.

10. За джерелом виникнення негативні чинники впливу на економічну безпеку підприємства класифікують на:

- а) об'єктивні, суб'єктивні;
- б) перманентні, дискретні, епізодичні;
- в) системні, елементні;
- г) внутрішні, зовнішні;
- д) беззбиткові, збиткові, руйнівні.

Практичне заняття № 2

Тема 2

Система економічної безпеки підприємства

***Мета:** закріплення теоретичного матеріалу, формування розуміння сутності системи економічної безпеки підприємства, характеристика складових системи*

Методичні вказівки до проведення практичного заняття

Проведення практичного заняття передбачає:

1. Оголошення теми та мети заняття, встановлення логічного зв'язку з вивченим навчальним матеріалом.
2. Обговорення проблемних питань.
3. Розв'язування практичних завдань, формування у студентів загальних та спеціальних компетентностей.
4. Виконання тестових завдань.
5. Підведення підсумків практичного заняття.

Питання для обговорення

1. Сутність, мета та завдання системи економічної безпеки підприємства.
2. Порядок формування системи економічної безпеки підприємства.
3. Основні елементи системи економічної безпеки підприємства.

Тестові завдання

1. До основних завдань системи економічної безпеки підприємства не належить:

- а) виявлення, аналіз та оцінювання впливу негативних чинників економічній безпеці підприємства;
- б) відшкодування матеріального та морального збитку, нанесеного деструктивним впливом негативних чинників;
- в) ухвалення рішень та організація діяльності з обмеження впливу негативних чинників економічній безпеці підприємства;
- г) рефінансування дебіторської заборгованості підприємства;

д) прогнозування можливих негативних чинників економічній безпеці підприємства.

2. Суб'єкти системи забезпечення економічної безпеки підприємства:

- а) основні, допоміжні;
- б) зовнішні, внутрішні;
- в) первинні, вторинні;
- г) спеціалізовані, неспеціалізовані;
- д) головні, другорядні.

3. До зовнішніх суб'єктів економічної безпеки підприємства не належать:

- а) науково-освітні заклади;
- б) органи виконавчої влади;
- в) служба безпеки підприємства;
- г) суди;
- д) органи виконавчої влади.

4. Метою системи забезпечення економічної безпеки підприємства є:

- а) передбачення, прогнозування, своєчасне виявлення та протидія як внутрішнім, так і зовнішнім негативним чинникам, досягнення та збереження стабільного функціонування і забезпечення динамічного розвитку підприємства;
- б) здійснення організаційно-господарських, фінансово-економічних, правових, технічних заходів, спрямованих на реорганізацію підприємства, зміну форм власності, управління, організаційно-правової форми, що сприятиме фінансовому оздоровленню підприємства;
- в) визначення структури негативних впливів за функціональними складовими економічної безпеки підприємства;
- г) оцінка поточного рівня забезпечення складової економічної безпеки підприємства;
- д) проведення глибинного аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства.

5. До об'єктів системи економічної безпеки підприємства не належать:

- а) фінансові ресурси підприємства;
- б) правоохоронні органи;
- в) матеріальні ресурси підприємства;
- г) інформаційні ресурси підприємства;
- д) кадрові ресурси підприємства.

6. Засобами забезпечення економічної безпеки підприємства є:

- а) технічні;

- б) інформаційні;
- в) фінансові;
- г) нормативно-правові;
- д) всі відповіді правильні.

7. Оцінка економічної безпеки підприємства є основою для:

- а) створення служби економічної безпеки підприємства;
- б) розроблення комплексу заходів протидії злочинним посяганням на життя та здоров'я персоналу підприємства;
- в) розроблення плану заходів підвищення фінансової незалежності підприємства;
- г) розроблення комплексу заходів протидії загрозам і небезпекам та підвищення рівня економічної безпеки підприємства, створення умов для його стабільного функціонування і розвитку;
- д) формування системи економічної розвідки на підприємстві.

8. Негативний вплив на ринкову складову економічної безпеки здійснює:

- а) зменшення частки ринку, яку займає підприємство;
- б) непередбачені зміни умов взаємодії з постачальниками, торговими і збутовими посередниками, споживачами;
- в) фізичні й моральні впливи на конкретних осіб з метою заподіяти шкоду їх здоров'ю та репутації;
- г) непродумані норми внутрішнього розпорядку, посадові положення, інструкції, розпорядження, рішення трудового колективу;
- д) неефективна організація виробничого процесу.

9. Негативний вплив на політико-правову складову економічної безпеки здійснює:

- а) невідповідність кваліфікації працівників вимогам до них;
- б) зниження ліквідності та ділової активності підприємства;
- в) дії, спрямовані на зниження технологічного потенціалу підприємства;
- г) недостатня правова захищеність інтересів підприємства в договірній та іншій діловій документації;
- д) зниження освітнього рівня працівників.

10. Організована сукупність засобів, методів, управлінських, режимних, технічних, профілактичних та інших заходів, спрямованих на реалізацію захисту інтересів підприємства від зовнішніх та внутрішніх негативних чинників і досягнення цілей діяльності – це:

- а) механізм забезпечення економічної безпеки підприємства;
- б) реструктуризація підприємства;

- в) система економічної безпеки підприємства;
- г) фінансове оздоровлення підприємства;
- д) концепція економічної безпеки підприємства.

Практичне заняття № 3

Тема 3

Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки як механізм забезпечення ефективної діяльності підприємства

Мета: закріплення теоретичного матеріалу, формування розуміння сутності обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства

Методичні вказівки до проведення практичного заняття

Проведення практичного заняття передбачає:

1. Оголошення теми та мети заняття, встановлення логічного зв'язку з вивченим навчальним матеріалом.
2. Обговорення проблемних питань.
3. Розв'язування практичних завдань, формування у студентів загальних та спеціальних компетентностей.
4. Виконання тестових завдань.
5. Підведення підсумків практичного заняття.

Питання для обговорення

1. Сутність обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства.
2. Механізм функціонування системи обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства.
3. Методологія системи обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства.

Практичні завдання

Завдання 1. Встановити, яким має бути прибуток підприємства в наступному періоді, щоб досягти нормативного значення коефіцієнта покриття, яке дорівнює двом, за умови, що сума термінових зобов'язань не збільшиться. Величина поточних активів підприємства на кінець звітної періоду – 1170 тис. грн, поточні зобов'язання підприємства – 606 тис. грн.

Завдання 2. За даними фінансової звітності визначити оборотність оборотних засобів, а також її вплив на формування валового прибутку порівняно з минулим роком. Зробити відповідні висновки відносно фінансової безпеки підприємства.

Додаткова інформація за минулий рік: чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) склав 1 139 632 грн, середньорічні залишки оборотних засобів становили 175 328 грн, валовий прибуток склав 138 456 грн.

Завдання 3. Провести оцінювання доцільності залучення позикових коштів у структурі капіталу. Підприємство розглядає можливість впровадити інвестиційні проекти А і Б, які вписуються в його стратегію. Вартість проектів становить 400 тис. грн і 300 тис. грн відповідно. Прогнозовані прибутки за проектом А – 70 тис. грн, за проектом Б – 60 тис. грн. Підприємство зіткнулося з нестачею коштів для реалізації обох проектів і може фінансувати за рахунок власних коштів лише 450 тис. грн. Проаналізувати і дати рекомендації, що доцільніше для підприємства: впровадити один із проектів або, скориставшись кредитом у сумі 250 тис. грн, профінансувати обидва проекти. Відсоткова ставка за користування кредитом – 14 % річних. Аналізуючи проекти, звернути увагу на рентабельність проектів і власних коштів. Зробити висновки.

Завдання 4. За даними табл. 3.1 розрахувати темпи зростання дебіторської заборгованості та виручки від реалізації продукції, порівняти їх. Зробити висновок про те, чи виявлено ознаки фінансового шахрайства в організації.

Таблиця 3.1

Роки	Дебіторська заборгованість, тис. грн.	Виручка від реалізації продукції, тис. грн	Темпи зростання дебіторської заборгованості	Темпи зростання виручки від реалізації продукції
2017	100	1 000	?	?
2018	200	1 100	?	?
2019	500	1 120	?	?
2020	1 000	1 200	?	?
2021	1 500	1 250	?	?

Тестові завдання

1. Процес збору, підготовки, реєстрації та обробки обліково-аналітичної інформації та прийняття на її основі управлінських рішень, направлених на забезпечення захисту фінансових та економічних інтересів підприємств на всіх рівнях від впливу внутрішніх і зовнішніх негативних чинників – це:

- а) інформаційно-аналітичне забезпечення економічної безпеки підприємства;
- б) механізм забезпечення економічної безпеки підприємства;
- в) обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки підприємства;
- г) стратегія економічної безпеки підприємства.

2. Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки складається з підсистем:

- а) облікової;
- б) аналітичної;
- в) спеціального забезпечення;
- г) всі відповіді правильні.

3. Формує аналітичне забезпечення економічної безпеки підприємства на основі аналізу господарської діяльності підприємства:

- а) інформаційна підсистема;
- б) аналітична підсистема;
- в) облікова підсистема;
- г) підсистема спеціального забезпечення.

4. Формує облікове забезпечення економічної безпеки підприємства:

- а) інформаційна підсистема;
- б) аналітична підсистема;
- в) облікова підсистема;
- г) підсистема спеціального забезпечення.

5. Забезпечує формування організаційно-правового механізму функціонування системи обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства:

- а) інформаційна складова механізму функціонування системи обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства;
- б) технологічна складова механізму функціонування системи обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства;
- в) організаційна складова механізму функціонування системи обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства;
- г) правова складова механізму функціонування системи обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства.

6. Облік податків і складання податкової звітності називають:

- а) бухгалтерським обліком;
- б) податковим обліком;
- в) управлінським обліком;
- г) статистичним обліком.

7. Аналіз, який застосовують як засіб покращення економічної роботи на підприємстві, покращення оперативного управління:

- а) техніко-економічний аналіз;
- б) оперативний аналіз;
- в) фінансовий аналіз;
- г) управлінський аналіз.

8. За повторюваністю аналіз поділяють на:

- а) періодичний і разовий;
- б) попередній, оперативний і наступний;
- в) повний і тематичний;
- г) внутрішньогосподарський і міжгосподарський.

9. За часом проведення аналіз поділяють на:

- а) внутрішньогосподарський і міжгосподарський;
- б) суцільний і вибірковий;
- в) попередній, оперативний і наступний;
- г) періодичний і разовий.

10. Да статистичних методів економічного аналізу не належать:

- а) індексний метод впливу факторів на порівнювані показники;
- б) розрахунки середніх величин;
- в) лінійне та нелінійне програмування;
- г) статистичне спостереження.

Практичне заняття № 4

Тема 4

Обліково-аналітична діяльність у системі обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства

***Мета:** закріплення теоретичного матеріалу, з'ясування сутності обліково-аналітичної діяльності в системі обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки*

Методичні вказівки до проведення практичного заняття

Проведення практичного заняття передбачає:

1. Оголошення теми та мети заняття, встановлення логічного зв'язку з вивченим навчальним матеріалом.
2. Обговорення проблемних питань.
3. Розв'язування практичних завдань, формування у студентів загальних та спеціальних компетентностей.
4. Виконання тестових завдань.
5. Підведення підсумків практичного заняття.

Питання для обговорення

1. Організація обліково-аналітичної діяльності як основи обліково-аналітичного супроводження економічної безпеки підприємства.
2. Методологія організації облікового забезпечення економічної безпеки підприємства.
3. Методологія організації аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства.

Практичні завдання

Завдання 1. Необхідно проаналізувати наведену виробничу ситуацію, вказати виявлені порушення і сформулювати висновки.

Вихідні дані. Ревізійна комісія на чолі зі спеціалістом із фінансово-економічної безпеки проводить інвентаризацію. Для вирішення проблем, які виникли, був запрошений її керівник.

Перелік проблем: частина готової продукції надійшла на склад у час проведення інвентаризації; існують запасні частини, які ніде не враховані, оскільки комірник відносить їх до відходів;

ревізори перевірили 20 одиниць готової продукції і порівняли результати з даними обліку, яких виявилось 8 од.

Комірник запропонував завершити інвентаризацію не в п'ятницю, а в понеділок рано.

На подвір'ї підприємства знаходиться велика кількість відходів (приблизно 9 т). Вартість їх значна з точки зору мети контролю.

Завдання 2. На підприємстві фактично витрачено бензину 500 літрів. Згідно з актом списання бензину списано 500 літрів, а за витратним складським ордером списано 550 літрів бензину.

Як ви думаєте, це арифметична помилка чи шахрайство співробітників?

Які посадові особи можуть входити до кола зацікавлених осіб у подібних махінаціях?

Які мотиви у співробітників для списання більшої кількості паливно-мастильних матеріалів?

Як можна протидіяти таким махінаціям співробітників підприємства?

Завдання 3. Основним видом діяльності торгового підприємства є реалізація продуктів харчування. Комірник ставить до відома керівника підприємства про наявність на складі продуктів з вичерпаним терміном придатності. Він віддає на підпис акт на списання цих продуктів і заявляє, що їх слід негайно прибрати – інакше не уникнути неприємностей із санстанцією. У цій конкретній ситуації комірник в акті на списання дитячих соків зазначив, що термін придатності їх закінчується 30 вересня 2021 року. У випадку, якщо спеціаліст із фінансово-економічної безпеки перевірить фактичний термін придатності дитячих соків, то він виявить, що фактичний термін придатності дитячих соків закінчується 15 грудня 2021 року.

Як повинен діяти спеціаліст із фінансово-економічної безпеки в разі виявлення відхилення у термінах придатності продуктів харчування?

Які посадові особи можуть входити до кола зацікавлених осіб у подібних махінаціях?

Які мотиви у співробітників для раннього списання продуктів харчування?

Завдання 4. Спеціаліст із фінансово-економічної безпеки на підприємстві працює 3 місяці. Він знайомий з 25 співробітниками підприємства. Водночас він

знає, що на підприємстві фрілансери не працюють. Після перевірки відомості на отримання заробітної плати він виявив 28 прізвищ.

Як це можна пояснити?

У чому сутність махінації?

Хто може виступати махінатором у цьому випадку?

Завдання 5. Виділити з перелічених загроз у системі бухгалтерського обліку внутрішні та зовнішні загрози. Загрози в системі бухгалтерського обліку:

- несанкціонований доступ конкурентів до конфіденційної інформації, що становить комерційну таємницю;
- витік конфіденційної інформації з носіїв інформації та обумовлених каналів внутрішнього комунікаційного зв'язку;
- розкрадання матеріальних цінностей та грошових коштів;
- неналежний рівень технічного забезпечення;
- негативний вплив недобросовісних конкурентів та державних структур;
- вибір ненадійних партнерів та інвесторів;
- суттєві прорахунки як в тактичному, так і в стратегічному управлінні;
- порушення режиму збереження бухгалтерської інформації, що становить комерційну таємницю;
- зміна законодавства, що впливає на умови господарської діяльності;
- промислово-економічне шпигунство;
- неефективна політика підприємства з організації бухгалтерського апарату;
- відсутність належної кваліфікації бухгалтерського персоналу із забезпечення діяльності та управління об'єктом захисту;
- протиправні дії співробітників бухгалтерської служби.

Тестові завдання

1. Нормативно-правовий механізм економічної безпеки підприємства включає:

- а) Конституцію України;
- б) Закони України, Укази і розпорядження Президента України;
- в) Постанови Верховної Ради України, Статут підприємства;
- г) всі відповіді правильні.

2. Документ, який містить відомості про господарську операцію:

- а) журнал-ордер;
- б) управлінський документ;
- в) первинний документ;
- г) бухгалтерська довідка.

3. Набір облікових регістрів і правил роботи з ним – це:

- а) головна книга;
- б) журнал-ордер;

- в) форма бухгалтерського обліку;
- г) журнал реєстрації господарських операцій.

4. Правила організації обліку на конкретному підприємстві, які застосовуються послідовно, з року в рік – це:

- а) бухгалтерський аутсорсинг;
- б) обліково-аналітична діяльність на підприємстві;
- в) забезпечення економічної безпеки підприємства;
- г) облікова політика підприємства.

5. Форма бухгалтерського обліку, яка має найбільшу популярність:

- а) меморіально-орендна форма бухгалтерського обліку;
- б) спрощена форма бухгалтерського обліку;
- в) автоматизована форма бухгалтерського обліку;
- г) журнальна форма бухгалтерського обліку.

6. Бухгалтерський баланс формується на основі:

- а) оборотно-сальдової відомості;
- б) декларації з податку на прибуток;
- в) касової книги;
- г) плану рахунків бухгалтерського обліку.

7. Регістри бухгалтерського обліку ведуть:

- а) у спеціальних книгах (журналах);
- б) на окремих аркушах і картах;
- в) у вигляді електронних макетів;
- г) усі відповіді правильні.

8. Аналітична робота на підприємстві завершується оформленням результатів аналізу, які можуть бути виражені в такій формі:

- а) описовій, де цифрові дані пояснюються відповідним текстом;
- б) безтекстовій, де дані аналізу складаються з окремих таблиць;
- в) правильна відповідь відсутня;
- г) відповіді а, б.

9. Вид обліку, який має надати власнику підприємства інформацію про внутрішні процеси, що відбуваються на підприємстві:

- а) фінансовий;
- б) податковий;
- в) управлінський;
- г) оперативний.

10. Обов'язкові реквізити первинного документа:

- а) назва документа, дата його складання та найменування підприємства;

б) зміст господарської операції та вимірники господарської операції в натуральному і грошовому вираженні;

в) найменування посад, відповідальних за здійснення господарської операції, та їх особисті підписи;

г) всі відповіді правильні.

Практичне заняття № 5

Тема 5

Обліково-аналітична інформація в системі обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства

Мета: *закріплення теоретичного матеріалу, з'ясування сутності обліково-аналітичної інформації в системі обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки, визначення якісних характеристик обліково-аналітичної інформації*

Методичні вказівки до проведення практичного заняття

Проведення практичного заняття передбачає:

1. Оголошення теми та мети заняття, встановлення логічного зв'язку з вивченим навчальним матеріалом.
2. Обговорення проблемних питань.
3. Розв'язування практичних завдань, формування у студентів загальних та спеціальних компетентностей.
4. Виконання тестових завдань.
5. Підведення підсумків практичного заняття.

Питання для обговорення

1. Сутність обліково-аналітичної інформації та джерела її формування у системі обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства.
2. Якісні характеристики обліково-аналітичної інформації та її класифікація у системі обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства.
3. Процес формування обліково-аналітичної інформації про факти господарського життя в системі обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства.
4. Фальсифікація обліково-аналітичної інформації та її запобігання.

Практичні завдання

Завдання 1. Після вивчення посадової інструкції бухгалтера з розрахунку заробітної плати необхідно додати пункти щодо забезпечення захисту бухгалтерської інформації.

Завдання 2. Складіть анкету ділового партнера підприємства з метою бізнес-розвідки та забезпечення захисту обліково-аналітичної інформації підприємства.

Завдання 3. Якими правилами поведінки керується спеціаліст із фінансово-економічної безпеки під час проведення перевірки підприємства податковими та правоохоронними органами? Які профілактичні дії служби безпеки та інших структурних підрозділів на підприємстві для зниження ймовірних штрафів після проведених перевірок? Розкрийте особливості ведення обліку та аналізу проведення перевірок підприємства. Як вести спеціальний журнал обліку перевірок підприємства? Як складається довідка про офіційний візит перевіряючих органів на підприємство?

Тестові завдання

1. До якісних характеристик обліково-аналітичної інформації не належать:

- а) достовірність;
- б) точність;
- в) цінність;
- г) правильна відповідь відсутня.

2. Обліково-аналітична інформація, яка відображає реальність, не містить суттєвих помилок, суб'єктивізму:

- а) точна;
- б) достовірна;
- в) ретроспективна;
- г) повна.

3. Вся обліково-аналітична інформація, яку застосовують для забезпечення економічної безпеки, поділяється на:

- а) первинну і вторинну;
- б) зовнішню і внутрішню;
- в) основну і додаткову;
- г) точну і повну.

4. Види контролю над надійністю обліково-аналітичної інформації:

- а) зовнішній контроль;
- б) внутрішній контроль;
- в) змішаний контроль;
- г) всі відповіді правильні.

5. До характерних особливостей обліково-аналітичної інформації не належать:

- а) безперервність;
- б) суттєвість;
- в) неточність;

г) циклічність.

6. До зовнішньої обліково-аналітичної інформації належать:

- а) показники, які характеризують діяльність конкурентів;
- б) показники, які характеризують загальноекономічний розвиток країни;
- в) показники, які характеризують діяльність постачальників;
- г) усі відповіді правильні.

7. Обліково-аналітичну інформацію, що виступає додатковим корпоративним ресурсом підприємства, без якого функціонування системи забезпечення його економічної безпеки неможливе, називають:

- а) багатофункціональною;
- б) конкурентопроможною;
- в) цілісною;
- г) своєчасною.

8. Обліково-аналітичну інформацію, що дохідлива для розуміння користувачам у сфері забезпечення економічної безпеки, як тим, що мають спеціальну економічну освіту, так і тим, що її не мають, називають:

- а) повною;
- б) конфіденційною;
- в) багатофункціональною;
- г) релевантною.

9. Інформацію, що містить перелік відомостей, які становлять комерційну таємницю, називають:

- а) конфіденційною;
- б) конкурентоспроможною;
- в) цілісною;
- г) достовірною.

10. Залежно від потреб використання обліково-аналітичну інформацію поділяють на:

- а) зовнішню, внутрішню;
- б) офіційну, неофіційну;
- в) стратегічну, тактичну та оперативну;
- г) синтетичну, аналітичну.

Практичне заняття № 6

Тема 6

Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки підприємства в умовах невизначеності та ризику його діяльності

Мета: закріплення теоретичного матеріалу, з'ясування сутності обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства в умовах невизначеності його діяльності

Методичні вказівки до проведення практичного заняття

Проведення практичного заняття передбачає:

1. Оголошення теми та мети заняття, встановлення логічного зв'язку з вивченим навчальним матеріалом.
2. Обговорення проблемних питань.
3. Розв'язування практичних завдань, формування у студентів загальних та спеціальних компетентностей.
4. Виконання тестових завдань.
5. Підведення підсумків практичного заняття.

Питання для обговорення

1. Сутність ризиків підприємницької діяльності та їхній вплив на економічну безпеку підприємства.
2. Бухгалтерський облік як інструмент управління підприємницькими ризиками при забезпеченні економічної безпеки підприємства.
3. Вплив професійних ризиків бухгалтера на стан економічної безпеки підприємства.

Практичні завдання

Завдання 1. Співробітники К. М. Іваненко та І. Д. Шевчук звільнилися з підприємства в серпні 2021 року. Після перевірки відомості на отримання заробітної плати спеціалістом із фінансово-економічної безпеки виявлено, що прізвища цих осіб та їхні підписи знаходяться у відомості за жовтень 2021 року. Чому так сталося? Хто зацікавлений у такій ситуації?

Завдання 2. Співробітниця А. І. Смирнова знаходиться в декретній відпустці з 12 липня 2021 року. Після перевірки відомості на отримання заробітної плати спеціалістом із фінансово-економічної безпеки виявлено, що її прізвище та підпис є у відомості за вересень 2021 року.

Чому так сталося?

Хто зацікавлений у такій ситуації?

Якими будуть дії спеціаліста з фінансово-економічної безпеки?

Завдання 3. На підприємство надійшло 20 банок фарби. Під час проведення перевірки документів спеціаліст із фінансово-економічної безпеки виявив, що

завідувач складу оформив прибутковий ордер тільки на 18 банок. Бухгалтер отримує накладну на 20 банок фарби й оплачує постачальнику згідно з цим документом вартість товарно-матеріальних цінностей, які надійшли від нього.

Які можуть бути причини невідповідності документів?

Яким чином можна уникнути протиріччя?

Завдання 4. Підприємство займається перевезенням вантажів. Вартість перевезення холодильників для іншого підприємства згідно з актом виконаних робіт склала 1 233 грн, а в рахунку бухгалтером вказано 1 293 грн.

Як спеціаліст із фінансово-економічної безпеки може виявити невідповідність сум за виконані роботи?

Якщо це махінація бухгалтера, то як він може використати суму, на яку перевищено виставлений клієнтом рахунок?

Завдання 5. На ювелірному заводі встановлена норма срібла 5 грамів на випуск одного виробу. Спеціалістом із фінансово-економічної безпеки виявлено, що фактично для випуску ювелірного виробу відпускається 4,5 грама. Перерахуйте дії спеціаліста з фінансово-економічної безпеки.

Як такі дії шахраїв можуть позначитися на репутації підприємства?

Завдання 6. У наступному кварталі підприємство очікує такі показники господарської діяльності: обсяг реалізації продукції – 180 одиниць, ціна реалізації – 2 тис. грн. за одиницю, собівартість виробництва одиниці продукції – 1,8 тис. грн., вартість майна підприємства – 10 млн. грн. Але керівництво підприємства розуміє, що можливі відхилення фактичних показників від очікуваних з таких причин: через появу на ринку нового конкурента ціна реалізації продукції може знизитися на 0,2 тис. грн.; через неповну забезпеченість сировиною може зменшитися обсяг виробництва на 20 % від запланованого рівня; через неповне використання виробничих потужностей (вихід з роботи устаткування, яке не пройшло капітальний ремонт) обсяг виробництва також може зменшитися на 10 %; у зв'язку з можливою заміною постачальника сировини можуть зрости витрати на транспортування на 17 тис. грн. за квартал.

Якому ризику підлягає діяльність підприємства у наступному кварталі?

Дати характеристику можливих втрат, обчислити розмір кожної з них та їх загальну величину.

Завдання 7. Підприємство в березні очікує:

- обсяг виробництва й реалізації довести до 200 одиниць продукції;
- ціна реалізації однієї одиниці – 3 000 грн.;
- собівартість виробництва одиниці продукції – 2 800 грн.;
- вартість майна – в сумі 12 млн. грн.

У керівництва є інформація про можливі відхилення від очікуваних величин з таких причин:

1. Один із постачальників попередив про фінансові труднощі і ймовірні збої в

поставках, через які обсяги виробництва можуть скоротитися в березні на 60%.

2. За даними відділу головного механіка устаткування, що не пройшло капітальний ремонт, може вийти з ладу, через що обсяги діяльності скоротяться на 50%.

Необхідно:

а) оцінити можливі втрати підприємства за умови настання окремо кожної ризикової події;

б) оцінити можливі втрати підприємства, коли одночасно настануть дві ризикові події.

Тестові завдання

1. Подія чи група взаємопов'язаних подій, що є наслідком невизначеності у внутрішньому та зовнішньому середовищі чи/та результатом прийняття рішень, які не забезпечують досягнення поставленої мети і супроводжуються отриманням незапланованих втрат і збитків – це:

- а) ризик;
- б) безпека;
- в) небезпека;
- г) виклик.

2. Внутрішні джерела утворення ризиків, які впливають на стан економічної безпеки підприємства:

- а) помилки в маркетингових дослідженнях;
- б) використання неякісної сировини та матеріалів;
- в) неякісна державна, промислова та соціальна політика;
- г) відповіді а, б.

3. Зовнішні джерела утворення ризиків, які впливають на стан економічної безпеки підприємства:

- а) зміни в податковому, банківському, митному і трудовому законодавстві;
- б) недобросовісна конкуренція;
- в) рівень життя населення;
- г) всі відповіді правильні.

4. Ризики, пов'язані з порушенням правил здійснення професійних обов'язків, витоком конфіденційної інформації чи низькою кваліфікацією відповідних працівників – це:

- а) підприємницькі ризики;
- б) фінансові ризики;
- в) ризики професійної діяльності;
- г) ризики інвестиційної діяльності.

5. За ступенем прояву ризику бувають:

- а) несуттєві та суттєві ризики;
- б) фінансові та трудові ризики;

- в) матеріальні та соціальні ризики;
- г) латентні та реальні ризики.

6. Найбільшу загрозу економічній безпеці підприємства становлять:

- а) фінансові ризики;
- б) виробничі ризики;
- в) майнові ризики;
- г) комерційні ризики.

7. Ризики, які пов'язані з можливими втратами через нераціональне використання виробничих ресурсів:

- а) комерційні;
- б) виробничі;
- в) фінансові;
- г) інфляційні.

8. Комерційні ризики – це:

- а) ризики, які виникають у зв'язку з зупинками виробництва та низькою професійною підготовкою виробничого персоналу;
- б) ризики, пов'язані з придбанням матеріально-сировинних ресурсів;
- в) ризики, що виникають в процесі реалізації продукції (товарів), виконання робіт, надання послуг;
- г) ризики, які виникають у зв'язку з пошкодженням або втратою основних засобів та запасів.

9. Інформаційні ризики, що пов'язані зі спотворенням облікових даних, які виникають у системі бухгалтерського обліку і є наслідком дій або бездіяльності облікового персоналу, – це:

- а) професійний ризик податківця;
- б) професійний ризик бухгалтера;
- в) професійний ризик аудитора;
- г) професійний ризик директора.

10. Професійні ризики, які пов'язані з організацією та функціонуванням системи бухгалтерського обліку на підприємстві, включають:

- а) ризики спотворення інформації;
- б) ризики, пов'язані з порушенням методики ведення бухгалтерського обліку в результаті необґрунтованого вибору облікової політики;
- в) організаційні ризики, які пов'язані з тим, що структура бухгалтерської служби, організація облікової роботи, кваліфікація та інші професійні та особистісні характеристики працівників не будуть відповідати завданням, поставленим перед апаратом бухгалтерії;
- г) всі відповіді правильні.

Практичне заняття № 7

Тема 7

Звітність як інформаційна база обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства

Мета: *закріплення теоретичного матеріалу, з'ясування сутності звітності підприємства, визначення порядку її складання й оприлюднення*

Методичні вказівки до проведення практичного заняття

Проведення практичного заняття передбачає:

1. Оголошення теми та мети заняття, встановлення логічного зв'язку з вивченим навчальним матеріалом.
2. Обговорення проблемних питань.
3. Розв'язування практичних завдань, формування у студентів загальних та спеціальних компетентностей.
4. Виконання тестових завдань.
5. Підведення підсумків практичного заняття.

Питання для обговорення

1. Поняття звітності підприємства та її види.
2. Порядок складання, подання й оприлюднення фінансової звітності для забезпечення інформаційних потреб у досягненні цілей економічної безпеки підприємства.
3. Формування фінансової звітності та її використання для діагностики і зміцнення стану економічної безпеки підприємства.

Практичні завдання

Завдання 1. Під час інвентаризації каси спеціалістом із фінансово-економічної безпеки було встановлено фактичну наявність грошей у сумі 500 грн. Згідно з обліковими даними в касі має бути 320 грн. Ліміт каси встановлений у розмірі 200 грн. Встановити порушення касової дисципліни.

Завдання 2. Спеціалісту з фінансово-економічної безпеки необхідно виявити порушення касової дисципліни та розрахувати розмір штрафних санкцій. Підприємством 17.04.2021 р. за чеком № 042428 було отримано 1 200 грн на виплату заробітної плати, 100 грн – на господарські потреби, 150 грн – на відрядження. На основі розрахункових відомостей на виплату заробітної плати списано:

- 17.04.2021 р. – 650 грн;
- 18.04.2021 р. – 200 грн;
- 20.04.2021 р. – 300 грн.

За даними видаткових касових ордерів 17.04.2021 р. було видано на

відрядження 200 грн, 18.04.2021 р. на господарські потреби – 100 грн.

Завдання 3. Назвіть основні індикатори викривлення фінансової звітності, які можуть розпізнати юристи, аудитори, члени Ради директорів, контролюючі органи та фіскальна служба, менеджери, банки та інші фінансові організації, конкуренти, замовники та постачальники.

Завдання 4. Назвіть основні типові ознаки шахрайства в організаціях з боку найманих працівників.

Завдання 5. Назвіть нестандартні дані в первинних бухгалтерських документах організації, що свідчать про ознаки шахрайства.

Тестові завдання

1. Звітність, яка містить інформацію про фінансове становище, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період:

- а) фінансова;
- б) статистична;
- в) податкова;
- г) спеціальна.

2. За змістом і джерелами формування розрізняють:

- а) статистичну та фінансову звітність;
- б) податкову та спеціальну звітність;
- в) управлінську звітність;
- г) всі відповіді правильні.

3. Звітність, що відображає необхідну інформацію для прийняття рішень на рівні структурних підрозділів і розробляється підприємством самостійно:

- а) статистична;
- б) управлінська;
- в) податкова;
- г) фінансова.

4. За обсягами відображених результатів діяльності розрізняють звітність:

- а) повну і скорочену;
- б) нормативну і строкову;
- в) первинну і зведену;
- г) внутрішню і зовнішню

5. Звітним періодом для складання фінансової звітності є:

- а) квартал;
- б) місяць;
- в) півріччя;

г) календарний рік.

6. Фінансову звітність підписує:

- а) керівник підприємства та бухгалтер;
- б) керівник підприємства та його власник;
- в) керівник підприємства та секретар;
- г) бухгалтер та працівник кадрової служби.

7. Звіт про фінансовий стан підприємства, який відображає на певну дату його активи, зобов'язання і власний капітал:

- а) звіт про власний капітал;
- б) звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід);
- в) баланс (звіт про фінансовий стан);
- г) звіт про рух грошових коштів.

8. Баланс підприємства складається на:

- а) 20 число останнього місяця звітного періоду;
- б) кінець останнього дня звітного періоду;
- в) кінець кожного місяця;
- г) 10 число кожного місяця.

9. Фінансову звітність, що відображає фінансовий стан і результати діяльності юридичної особи та її дочірніх підприємств як єдиної економічної одиниці, називають:

- а) зведеною;
- б) консолідованою;
- в) повною;
- г) узагальненою.

10. Звіт, що відображає зміни в складі власного капіталу підприємства протягом звітного періоду:

- а) звіт про рух грошових коштів;
- б) звіт про власний капітал;
- в) звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід);
- г) баланс (звіт про фінансовий стан).

Практичне заняття № 8

Тема 8

Інформаційні технології обробки даних у системі обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства

Мета: закріплення теоретичного матеріалу, з'ясування сутності інформаційних технологій обробки даних у системі обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства

Методичні вказівки до проведення практичного заняття

Проведення практичного заняття передбачає:

1. Оголошення теми та мети заняття, встановлення логічного зв'язку з вивченим навчальним матеріалом.
2. Обговорення проблемних питань.
3. Розв'язування практичних завдань, формування у студентів загальних та спеціальних компетентностей.
4. Виконання тестових завдань.
5. Підведення підсумків практичного заняття.

Питання для обговорення

1. Характеристика інформаційних технологій обробки обліково-аналітичних даних.
2. Інформаційні технології в обліково-аналітичному процесі обробки обліково-аналітичних даних.
3. Інформаційні технології у процедурах обробки обліково-аналітичних даних.

Практичні завдання

Завдання 1. Оцінити економічну безпеку підприємства за даними, наведеними в табл. 8.1. Визначити відносні оцінки кожної функціональної складової економічної безпеки підприємства. Зробити висновки.

Таблиця 8.1

Вихідні дані для оцінювання економічної безпеки

Назва складової безпеки	Максимальний рівень	Фактичний рівень
Інтелектуальна		1
Кадрова		2
Техніко-технологічна		3
Правова		1
Екологічна		4
Інформаційна		1
Силова		2
Фінансова		4
Ринкова		4
Інтерфейсна		3

Завдання 2. На приватному підприємстві використовують один автомобіль.

Прогнозовані показники експлуатації автомобіля на наступний рік мають такий вигляд: корисний пробіг автомобіля згідно з оцінкою – 40 тис. км; сукупні витрати на оплату праці – 45 тис. грн; сукупні витрати від простою – 27 тис. грн; сукупні експлуатаційні витрати – 54 тис. грн; валовий дохід – 135 тис. грн.. Експлуатаційні витрати залежать від корисного пробігу.

Визначити: точку беззбитковості (у кілометрах) для прогнозованого періоду, прибутки (збитки) за умов експлуатації автомобіля: 45 тис. км, 50 тис. км.

Розрахувати точку беззбитковості (у кілометрах), якщо за прогнозом витрати на оплату праці будуть зменшені до 36 тис. грн. Зробити висновки відносно впливу ситуації на фінансову безпеку підприємства.

Завдання 3. Необхідно визначити величину короткострокових зобов'язань та необоротних активів, якщо: чистий дохід (виручка) від реалізації продукції складає 1780 тис. грн; співвідношення виручки і величини власних оборотних засобів дорівнює 2:1; співвідношення необоротних та оборотних засобів 4:1; коефіцієнт поточної ліквідності 3:1.

Зробити відповідні висновки.

Тестові завдання

1. Сукупність взаємопов'язаних технологічних операцій, які виконуються над інформацією та її носіями у визначеній послідовності, – це:

- а) операційний технологічний процес;
- б) технологічний процес обробки інформації;
- в) обліково-аналітичний процес;
- г) правильна відповідь відсутня.

2. Інформаційні процедури обліку, аналізу і контролю – це:

- а) процес, де з вихідних даних одержують вихідну продукцію у формі показників;
- б) використання вихідної інформації;
- в) офіційно встановлений порядок одержання, обробки й оформлення облікової, аналітичної та контрольної інформації;
- г) правильна відповідь відсутня.

3. Інформаційні технології, які забезпечують автономність роботи користувача і його функціональну замкнутість:

- а) багаторівневі;
- б) локальні;
- в) розподільні;
- г) системні.

4. Елементи облікової політики, що впливають на інформаційне забезпечення обліково-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємства:

- а) капітальні інвестиції та основні засоби;
- б) нематеріальні активи та дебіторська заборгованість;
- в) власний капітал та поточні зобов'язання;
- г) всі відповіді правильні.

5. Система методів, способів і процедур збору, нагромадження, реєстрації, передавання, обробки, зберігання, пошуку, модифікації, аналізу, захисту, видачі необхідної інформації в людино-машинній системі всім зацікавленим підрозділам і особам на основі використання апаратних та програмних засобів, що забезпечує автоматизоване виконання функцій обліково-аналітичного (управлінського) працівника, – це:

- а) інформаційна технологія;
- б) інформаційна система;
- в) інформаційна процедура;
- г) інформаційний процес.

Практичне заняття № 9

Тема 9

Обліково-аналітичне забезпечення складових економічної безпеки підприємства

***Мета:** закріплення теоретичного матеріалу, з'ясування сутності обліково-аналітичного забезпечення складових економічної безпеки підприємства*

Методичні вказівки до проведення практичного заняття

Проведення практичного заняття передбачає:

1. Оголошення теми та мети заняття, встановлення логічного зв'язку з вивченим навчальним матеріалом.
2. Обговорення проблемних питань.
3. Розв'язування практичних завдань, формування у студентів загальних та спеціальних компетентностей.
4. Виконання тестових завдань.
5. Підведення підсумків практичного заняття.

Питання для обговорення

1. Обліково-аналітичне забезпечення фінансової безпеки підприємства.
2. Обліково-аналітичне забезпечення інтелектуально-кадрової безпеки підприємства.
3. Обліково-аналітичне забезпечення техніко-технологічної безпеки підприємства.

4. Обліково-аналітичне забезпечення інформаційної безпеки підприємства.
5. Обліково-аналітичне забезпечення політико-правової безпеки підприємства.
6. Обліково-аналітичне забезпечення силової безпеки підприємства.
7. Обліково-аналітичне забезпечення ринкової безпеки підприємства.
8. Обліково-аналітичне забезпечення інтерфейсної безпеки підприємства.

Практичні завдання

Завдання 1. На приватному підприємстві використовують один автомобіль. Прогнозовані показники експлуатації автомобіля на наступний рік мають такий вигляд: корисний пробіг автомобіля згідно з оцінкою – 40 тис. км; сукупні витрати на оплату праці – 45 тис. грн; сукупні витрати від простою – 27 тис. грн; сукупні експлуатаційні витрати – 54 тис. грн; валовий дохід – 135 тис. грн. Експлуатаційні витрати залежать від корисного пробігу. Визначити: точку беззбитковості (у кілометрах) для прогнозованого періоду, прибутки (збитки) за умов експлуатації автомобіля: 45 тис. км, 50 тис. км. Розрахувати точку беззбитковості (у кілометрах), якщо за прогнозом витрати на оплату праці будуть зменшені до 36 тис. грн. Зробити висновки відносно впливу ситуації на фінансову безпеку підприємства.

Завдання 2. Торгівельне підприємство наступного року передбачає реалізувати 50 000 пар взуття. Середня ціна реалізації за пару взуття – 1 600 грн. Закупівельна ціна за пару взуття – 1 000 грн. Сукупні постійні витрати на рік: оплата праці – 4 000 тис. грн; реклама – 800 тис. грн; інші витрати – 4 000 тис. грн. Визначити: критичний обсяг реалізації товару і прибуток або збиток торговельного підприємства, якщо буде реалізовано 47 000 пар взуття. Скільки пар взуття потрібно реалізувати, щоб одержати 50 тис. грн прибутку, якщо за реалізацію кожної пари взуття буде введена додаткова оплата у розмірі 50 грн. Зробити висновки відносно впливу ситуації на фінансову безпеку підприємства.

Завдання 3. За даними фінансової звітності визначити оборотність оборотних засобів, а також її вплив на формування валового прибутку порівняно з минулим роком. Зробити відповідні висновки відносно фінансової безпеки підприємства. Додаткова інформація за минулий рік: чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) склав 1 139 632 грн, середньорічні залишки оборотних засобів становили 175 328 грн, валовий прибуток склав 138 456 грн.

Завдання 4. За даними балансу встановити наявність власних оборотних коштів. Визначити вплив чинників на зміну власних оборотних коштів та проаналізувати динаміку зміни цих коштів, використовуючи дані табл. 9.1. Зробити висновки відносно впливу чинників на фінансово-економічну безпеку підприємства.

Таблиця 9.1

Оцінювання впливу чинників на власні оборотні кошти, тис. грн

Показник	На початок року	На кінець року	Відхилення	
			абсолютне	%
Власний капітал	23 600	31 670	?	?

Довгострокові зобов'язання і забезпечення	520	310	?	?
Усього джерел власних коштів	?	?	?	?
Необоротні активи	730	24 285	?	?
Наявність власних оборотних коштів	?	?	?	?

Завдання 5. Провести факторний аналіз валового прибутку підприємства будь-яким із відомих вам способів. Визначити та охарактеризувати причини, які, на ваш погляд, спричинили зміни чинників, що розглядаються. Зробити висновки відносно впливу визначених чинників на економічну безпеку підприємства. Дані наведені в табл. 9.2 (тис. грн).

Таблиця 9.2

Вихідні дані

Показники	План	План, перерахований на фактичний обсяг реалізації	Факт
Чистий дохід	2 865	2 878	2 889
Собівартість реалізованої продукції	2 682	2 781	2 782
Валовий прибуток	?	?	?

Тестові завдання

1. До внутрішніх загроз послаблення техніко-технологічної безпеки не належить:

- а) неефективна організація виробничого процесу;
- б) недостатньо кваліфіковані працівники;
- в) проблеми з матеріальними ресурсами;
- г) підвищення цін на енергоносії.

2. Показники, які застосовують в оцінці техніко-технологічної складової економічної безпеки підприємства:

- а) фондвіддача основних засобів, коефіцієнт браку;
- б) матеріаломісткість, фондоозброєність праці;
- в) продуктивність праці, рентабельність активів;
- г) всі відповіді правильні.

3. Негативний вплив на ринкову складову економічної безпеки здійснює:

- а) зменшення частки ринку, яку займає підприємство;
- б) непередбачені зміни умов взаємодії з постачальниками, торговими і збутовими посередниками, споживачами;
- в) фізичні й моральні впливи на конкретних осіб з метою заподіяти шкоду їхньому здоров'ю та репутації;

г) непродумані норми внутрішнього розпорядку, посадові положення, інструкції, розпорядження, рішення трудового колективу.

4. Показник захищеності майна підприємства дає можливість визначити рівень:

- а) фінансової безпеки;
- б) інформаційної безпеки;
- в) силової безпеки;
- г) інтерфейсної безпеки.

5. Негативний вплив на політико-правову складову економічної безпеки здійснює:

- а) невідповідність кваліфікації працівників вимогам до них;
- б) зниження ліквідності та ділової активності підприємства;
- в) дії, спрямовані на зниження технологічного потенціалу підприємства;
- г) недостатня правова захищеність інтересів підприємства в договірній та іншій діловій документації.

6. Забезпечення фізичної безпеки працівників підприємства та збереження його майна – це:

- а) політико-правова складова;
- б) силова складова;
- в) інформаційна складова;
- г) техніко-технологічна складова.

7. Показники, які застосовують в оцінці інтелектуально-кадрової складової економічної безпеки підприємства:

- а) коефіцієнт захищеності майна підприємства, коефіцієнт швидкої ліквідності;
- б) матеріаломісткість, фондоозброєність праці;
- в) коефіцієнт зносу, коефіцієнт інформаційної озброєності;
- г) правильна відповідь відсутня.

8. Негативний вплив на інтелектуально-кадрову складову економічної безпеки здійснює:

- а) підвищення кредиторської та дебіторської заборгованості;
- б) звільнення провідних висококваліфікованих працівників;
- в) моральне старіння використовуваних технологій;
- г) надмірні втручання держави у справи діяльності підприємства.

9. Показники, які застосовують в оцінці фінансової складової економічної безпеки підприємства:

- а) коефіцієнт швидкої ліквідності, коефіцієнт оборотності власного капіталу;
- б) коефіцієнт фінансової незалежності, рентабельність продукції;
- в) коефіцієнт загальної ліквідності, коефіцієнт оборотності оборотних активів;

г) всі відповіді правильні.

10. Показник, який не застосовують в оцінці ринкової складової економічної безпеки підприємства:

- а) частка підприємства на ринку;
- б) коефіцієнт захищеності персоналу підприємства;
- в) конкурентоспроможність продукції;
- г) темп приросту ринкової частки підприємства.

Практичне заняття № 10

Тема 10

Формування та реалізація стратегії економічної безпеки підприємства на основі обліково-аналітичного забезпечення

Мета: *закріплення теоретичного матеріалу, з'ясування сутності стратегії економічної безпеки підприємства, визначення послідовності формування та реалізації стратегії економічної безпеки*

Методичні вказівки до проведення практичного заняття

Проведення практичного заняття передбачає:

1. Оголошення теми та мети заняття, встановлення логічного зв'язку з вивченим навчальним матеріалом.
2. Обговорення проблемних питань.
3. Розв'язування практичних завдань, формування у студентів загальних та спеціальних компетентностей.
4. Виконання тестових завдань.
5. Підведення підсумків практичного заняття.

Питання для обговорення

1. Сутність стратегії економічної безпеки підприємства та її види.
2. Послідовність формування стратегії економічної безпеки підприємства.
3. Набір стратегій економічної безпеки підприємства.
4. Механізм реалізації стратегії економічної безпеки.
5. Моніторинг реалізації стратегії економічної безпеки.
6. Безперервне навчання персоналу в процесі реалізації стратегії економічної безпеки.

Практичні завдання

Завдання 1. На основі облікової інформації підприємства, наведеної в табл. 10.1, проаналізувати чинники формування валового прибутку. Зробити

висновки відносно впливу визначених чинників на економічну безпеку підприємства.

Таблиця 10.1

Факторний аналіз валового прибутку

Показник	План	За планом, перерахованим на фактичний випуск	Звіт	Відхилення
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції, тис. грн	7 400	7 280	7 380	?
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн	6 120	6 005	6 130	?
Собівартість реалізованої продукції на 1 грн реалізованої продукції, коп	?	?	?	?
Валовий прибуток, тис. грн	?	?	?	?
Валовий прибуток на 1 грн реалізованої продукції, коп.	?	?	?	?
Збільшення (зменшення) валового прибутку, зокрема й через зміни:	?	?	?	?
обсягу реалізації продукції	?	?	?	?
собівартості реалізованої продукції	?	?	?	?
структури продукції	?	?	?	?
цін на продукцію	?	?	?	?

Завдання 2. На основі діагностики фінансового стану підприємства (підприємство, де працює студент або проходив практику) визначте три найбільш проблемні зони діяльності підприємства та запропонуйте рішення щодо покращення фінансової безпеки обраного підприємства.

Завдання 3. На основі інформації про підприємство (підприємство, де працює студент або проходив практику) визначте три ключові обліково-аналітичні індикатори, які відображають найважливіші сфери діяльності обраного підприємства і які можна використовувати як критерії управління його економічною безпекою.

Завдання 4. На основі аналізу показників прибутковості та ділової активності обраного підприємства визначте загрози в цій сфері та запропонуйте щонайменше 3 рішення щодо покращення рівня його економічної безпеки.

Тестові завдання

1. Дії, що не належать до виконавчого етапу впровадження механізму реалізації стратегії економічної безпеки:

- а) проведення моніторингу реалізації стратегії економічної безпеки;
- б) оцінка та нівелювання ризиків у процесі реалізації стратегії економічної безпеки;
- в) проведення опитування персоналу для визначення мотиваційних факторів та розробка на основі його результатів системи мотивації персоналу для успішної реалізації стратегії;

г) проведення моніторингу впливу чинників зовнішнього та внутрішнього середовищ діяльності підприємства.

2. Сукупність загальної та функціональних стратегій економічної безпеки, які формуються для кожного підприємства з метою забезпечення його економічної безпеки, – це:

- а) реалізація стратегії економічної безпеки;
- б) набір стратегій економічної безпеки;
- в) моніторинг реалізації стратегії економічної безпеки;
- г) комплекс стратегій економічної безпеки.

3. Принципи, на яких базується побудова механізму реалізації стратегії економічної безпеки:

- а) відповідності організаційної структури підприємства вимогам механізму реалізації стратегії;
- б) безперервного вдосконалення процесу реалізації стратегії;
- в) систематичного й регулярного навчання персоналу та використання мотиваційних заходів для забезпечення виконання механізму;
- г) всі відповіді правильні.

4. Безперервний процес збору, обробки й аналізу інформації про перебіг реалізації стратегії, аналіз відхилень у реалізації стратегії та їх причин, розроблення програм дій на нівелювання негативних відхилень – це:

- а) моніторинг впливу чинників зовнішнього середовища;
- б) моніторинг реалізації стратегії економічної безпеки;
- в) моніторинг впливу чинників внутрішнього середовища;
- г) правильна відповідь відсутня.

5. Принцип моніторингу реалізації стратегії економічної безпеки, сутність якого полягає в тому, що моніторинг повинен перебувати в тісній взаємодії з усіма елементами механізму реалізації стратегії:

- а) принцип ефективності;
- б) принцип інтегрованості;
- в) принцип безперервності;
- г) принцип наукової обґрунтованості.

6. Обґрунтована система послідовних дій і заходів, орієнтованих на досягнення поставленої мети, спосіб досягнення встановлених цілей забезпечення економічної безпеки з урахуванням тенденції зміни її рівня – це:

- а) стратегія конкурентоспроможності підприємства;
- б) стратегія розвитку підприємства;
- в) стратегія економічної безпеки підприємства;
- г) корпоративна стратегія підприємства.

7. Фактори, що впливають на формування стратегії економічної безпеки підприємства:

- а) рівень економічної безпеки підприємства;
- б) наявні можливості підприємства стосовно забезпечення та підтримання необхідного рівня економічної безпеки;
- в) активна участь персоналу у формуванні та реалізації стратегії;
- г) всі відповіді правильні.

8. Вид стратегії економічної безпеки підприємства, яка покликана забезпечувати утримання високого рівня економічної безпеки та створення нових передумов її зміцнення:

- а) стратегія збереження економічної безпеки та нівелювання негативних чинників;
- б) стратегія зміцнення економічної безпеки та інтенсифікації зусиль на обмеження впливу негативних чинників;
- в) стратегія відновлення економічної безпеки та ліквідації наслідків впливу негативних чинників;
- г) захисна стратегія.

9. Основні завдання безперервного навчання персоналу в процесі реалізації стратегії економічної безпеки:

- а) сприяння ефективному виконанню поставлених завдань, досягнення запланованих стратегічних цілей;
- б) налагодження лояльних взаємин між працівниками підприємства, що сприятиме їхній злагодженій роботі в процесі реалізації стратегії;
- в) сприяння розвитку творчого потенціалу кожного працівника;
- г) всі відповіді правильні.

10. Стратегії, які забезпечують стратегічно-орієнтовані напрями досягнення цілей економічної безпеки підприємства:

- а) стратегія фінансової безпеки;
- б) стратегія техніко-технологічної безпеки;
- в) стратегія інформаційної безпеки;
- г) всі відповіді правильні.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Бенько М. М. Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки підприємства: підручник. Київ : В-во Ліра-К, 2021. 560 с.
2. Гнилицька Л. В. Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки підприємства : монографія. Київ : КНЕУ, 2012. 305 с.
3. Гнилицька Л. В. Обліково-аналітичне забезпечення функціонування системи економічної безпеки суб'єктів господарювання як об'єкт наукових досліджень. *Зб. наук. праць «Управління проектами та розвиток виробництва»*. Луганськ : Вид. СХУ імені В. Даля, 2011. № 1(37). С. 142–150.
4. Ліпич Л. Г., Хілуха О. А., Кушнір М. А., Скорук О. В. Стратегія управління безпекою підприємства в контексті галузевих загроз. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2018. Том 4. №16. С. 41–49.
5. Обліково-аналітичне забезпечення управління економічною безпекою підприємства : монографія / за заг. ред. А. М. Штангрета. Львів : Укр. акад. друкарства, 2017. 276 с.
6. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 19 «Об'єднання підприємств», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 07.07.1999 р. № 163. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення: 20.08.2021).
7. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999. № 996. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення: 20.08.2021).
8. Скорук О. В. Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки : конспект лекцій. Луцьк : Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2021. 94 с.
9. Штангрет А. М. Процес здійснення обліково-аналітичного забезпечення управління економічною безпекою підприємства. *Наукові записки Української академії друкарства. Серія : Економічні науки*. 2015. № 2. С. 15–22.
10. Lipysh L., Skoruk O. Providing financial and economic security of the enterprise in the conditions of development of the digital economy. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки* : журнал / уклад. Любов Григорівна Ліпич, Мирослава Богданівна Кулинич. Луцьк : Вежа-Друк, 2020. № 3. С. 106–113.
11. Skoruk O. Cechy systemu zarządzania bezpieczeństwem informacji w przedsiębiorstwie. *Соціально-компетентне управління корпораціями в умовах поведінкової економіки* : матеріали Міжн. наук.-практ. конф., присв. 25 річниці створення СХУ імені Лесі Українки (Луцьк, 28 листопада 2018 р.) / відп. ред. О. М. Полінкевич, Л. В. Шостак. Луцьк, 2018. С. 437–439.
12. Economic Security: Neglected Dimension of Security / Center for Strategic Conferencing, Institute for National Strategic Studies. Defense University, Washington, D. C. 2011. 130 p.
13. Leveson I. Economic Security: A Guide for an Age of Insecurity / Universe. 2011. 654 p.

Навчально-методичне видання

Скорук Олена Володимирівна

**ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ
ПІДПРИЄМСТВА**

Методичні вказівки до практичних занять

Друкується в авторській редакції

Підп. до друку __.__.2022. Формат 60x84/16. Папір офс.
Гарн. ТаймсNewRoman. Ум. друк. арк.3,15
Тираж 50 прим.